

FRI-2B.312-1-NS -06

STATE SOVEREIGNTY - MODERN CHALLENGES

Asst. Prof. Ivelin Velchev,
Faculty of Law, Public Law
“Angel Kanchev” University of Ruse
Tel.: 0889 261 356
E-mail: ivelchev@uni-ruse.bg

***Abstract:** State sovereignty is expressed in the independence of each state from the others - the recognized freedom of action of states in international relations and the recognized opportunity to independently determine their foreign and domestic policy. The strengthening of the positions of international companies and the role of supranational unions limit the mechanisms of the state to assert its independent will.*

***Keywords:** State, Sovereignty, Independent, Politics*

ВЪВЕДЕНИЕ

Човешкото общество възниква като отделни общества на основата на конкретни етнически групи. Човешкото общество е съвкупност от етносоциални общности. Етносът е първата и основна характеристика на всеки човек.

Националният характер на държавата е следствие от нейната мисия – да съхрани, запази самоорганизираната се етносоциалната общност. По този начин се създава нуждата от опазване на националните специфични белези, от съхраняване и гарантиране на националната идентичност.

Настоящият доклад ще направи опит да очертае съвременните предизвикателства пред суверенитета и влиянието, което оказва глобалното развитие на отношенията между държавите върху него.

ИЗЛОЖЕНИЕ

На субстанционално ниво държавата се характеризира с нейното териториално върховенство. Териториалното върховенство е проекция на държавния суверенитет вътре в страната. Границите на територията са граници на действие на държавната власт, на нейния империум. Упражняването на държавната власт на цялата територия на държавата се определя като териториално върховенство. Казано по друг начин териториалното върховенство е правното отношение между държавната власт и територията, действието на властта в пределите на държавните граници.

Първа стъпка в тази посока прави папа Климент V. В своя декрет *Pastoralis cura* (1313 г.) той обявява кралете за самостоятелни господари в своите кралства. Това е първото признаване на самостоятелността на владетелите. Те са обявени за „отделни, независими един от друг господари, които могат да правят в своите кралства каквото пожелаят“. Самостоятелността на отделните крале един спрямо друг се проектира върху самостоятелността на отделните кралства. Кралството е територия, върху която действа властта на отделния крал. Така отделната държава започва да се разглежда като самостоятелна власт върху определена територия.

Вестфалският мир, роден от заплетени дискусии, става повратна точка в историята на нациите. Утвърдено е правото на всеки, подписал договора, да избира – без външен натиск – своята вътрешна структура, установена е концепцията за държавна независимост, започва формиране на принципите на международни връзки. Вестфалският мир отразява реалното приспособяване към действителността, а не някакъв изключителен морален импулс. Той свързва в система независими държави, въздържащи се от намеса във вътрешните работи една на друга и взаимно контролиращи амбициите си, чрез общо равновесие на силите. В същото време вестфалските принципи са изправени пред всеотраслни предизвикателства, актуални и днес.

Суверенитетът е едно от най-сложните и богати по съдържание правни категории. Той е предмет на изследване като от учение за държавата и конституционноправната наука, така и от

международното публично право. Предизвикателството пред нас е да свържем класическото понятие за суверенитет, неговото разбиране в съвременния глобален свят.

Категориите „национален и държавен суверенитет“ отразяват едно външно проявление на суверенитета. Във вътрешно държавен план на тази плоскост стои действителното битие на народния суверенитет. Нацията и държавата са носители на суверенитета, те са суверенни по отношение на други държави и нации, но суверенитета принадлежи на народа. Той е създател и носител на държавната власт и единствен суверен. В народа като суверен се включва само онази част от етническата общност, която има правна връзка с държавата – нейните граждани. Извън този кръг остават гражданите на чужди държави и лицата, които не са признати от закона за дееспособни. Този кръг е ограничен според няколко критерия: възраст, свързан със социализиране на личността; психично състояние, свързан с нормално психично здраве и съдебен статус, свързан с изтърпяващи ефективно наказание лишаване от свобода.

След Втората световна война във връзка с разпадането на колониалната система, проблемът за националния суверенитет се дефинира като „право на нациите на самоопределение“, като и право „нацията сама да решава основния проблем за своето държавно битие“. Това право се осъществява, чрез признаване на свободата на отделната национална общност за упражняване на свой суверенитет.

Въпросът за националния суверенитет се поставя и във връзка с разпадането на европейските многонационални държави – Чехословакия, Югославия, Съветския съюз. Като използваха правото на самоопределение отделните национални общности отказаха да са съносители на общия държавен суверенитет и установиха свой собствен, чрез което се обособиха в отделни национални държави.

Суверенитетът освен като народен и национален се проявява и като държавен. В международното право се използва понятието „държавен суверенитет“, въпреки че международната общност се разглежда като съвкупност от нации. В съвременния свят, нациите са организирани в държави и официалните международни отношения се осъществяват от държавите чрез съответните държавни органи. В този смисъл международното право определя държавата, като изразител на самостоятелна воля и я признава за носител на държавен суверенитет. Признатият на държавата суверенитет принадлежи на съставляващата я общност.

В международното право суверенитет се признава на всяка една държава, независимо от големината, населението, икономическите показатели и т.н. Всяка държава има свой суверенитет. Държавния суверенитет е независимостта на държавата и държавната власт от други държави и държавни власти. Той представлява възможност държавата независимо да осъществява своята власт, своята външна и вътрешна политика. По този начин държавата ще гарантира своята териториална цялост и национална сигурност.

В съвременни свят държавния суверенитет има твърде относителен характер. От една страна съществува политическа, икономическа, финансови и прочие, зависимост на държавите. От друга страна се налага тезата, че държавния суверенитет може да бъде ограничен, ако е необходимо да бъдат защитени правата и свободите на гражданите. Естествено те са приоритет на всяка държава и тя трябва да ги гарантира. Свидетели сме на „международна защита“, от страна на някои държави и организации, за съдействие при гарантирането на права и свободи, което е само претекст за намеса във вътрешните работи. По този начин държавния суверенитет се превръща в „куха обвивка“.

За да разберем връзката между суверенитета и глобалното развитие на държавите в съвременното, **трябва да отчетем, според нас, следното:**

1. Формиращото се социално напрежение между социалните слоеве изграждащи отделната държавно организирана общност е по-голямо от формираните и формиращи се различия между отделните държави. Борбата за „*елитното наследство*“ е на лице през цялата история на човечеството. То неизменно води до конфликти и в националната държава.

2. От друга страна, провалът в творческата мощ на малцинството, отговорно прекратяване на мимикрията от страна на мнозинството и следваща загуба на социално единство в обществото като цяло. „Растежът“ на обществото е дело на творчески индивиди или творчески малцинства. Трябва да добавим, че тези творчески личности дори когато са многобройни, никога не са повече от нищожно малцинство. Голямото мнозинство индивиди са в стагниращо, летаргично състояние като членовете на статичното примитивно общество. Едно общество се развива и отстоява собствените

си принципи и ценности, когато този акт на инициативност и това отношение на податливост вървят заедно. Причина да не е на лице е възможността личности от този тип да проявят своето превъзходство и склонността на другите личности да ги следват.

3. Трябва ясно да разберем, че наложилият се елит не е лоялен към своя суверен, към своята държава. Приет по този начин, светът е една „игра на тронове“, в която всичко е позволено с цел запазване на господстващото положение на управляващия елит.

4. Войната, най-често е за запазване на статуквото, възприемано от елита за равновесно, необходимо и правилно.

ИЗВОДИ

Направения анализът разкрива, че вътрешносоциалните напрежения в рамките на държавно организираната общност често превъзхождат по интензитет междудържавните различия, произтичайки от перманентната историческа конкуренция за елитно доминиране. Общественият прогрес се детерминира от инициативността на творчески малцинства, чийто упадък води до дезинтеграция на социалното единство и структурна стагнация на мнозинството. Консолидиращият елит проявява инструментална лоялност към суверена, като приоритизира възпроизводството на властта, включително чрез войната, като механизъм за съхраняване на статуквото. Парадигмата за ограничаване на държавния суверенитет в името на защитата на правата, легитимира външна интервенция, редуцирайки суверенитета до формална, функционално ерозирана конструкция.

REFERENCES

- Bliznashki, G., 2018, The Constitution - essence, functions and supremacy (**Оригинално заглавие:** Близнашки, Г., Конституцията - същност, функции и върховенство, С., 2018)
- Bliznashki, G, 2019, General doctrine of the constitution (**Оригинално заглавие:** Близнашки, Г., Общо учение за конституцията, С., 2019)
- Bromley, Yu, 1976, Ethnicity and ethnography (**Оригинално заглавие:** Бромлей, Ю., Етнос и етнография, С., 1976)
- Gumilyov, L, 2007, Ethnogenesis and biosphere (**Оригинално заглавие:** Гумильов, Л., Етногенезис и биосфера, Сталкер, 2007)
- Dachev, L., 2012, The state as an organization. -In: Collection scientific works of the University of Rousse 2012 (**Оригинално заглавие:** Дачев, Л. 2012. Държавата като организация. – Във: Сборник научни трудове на РУ, 2012, том 51, серия 7).
- Dachev, L., 2001, Doctrine of the state (**Оригинално заглавие:** Дачев, Л. 2001. Учение за държавата, Издателство: „Свида“).
- Jelinek, G., 1908, General doctrine of the state (**Оригинално заглавие:** Еллинек Г, 1908, Общее учение о государстве, Ц. Петербург, Издателство: „Юридического книжного магазина Н.К. Мартынова“).
- Toynbi, A., 1995, Research in History, Volumes 1-3, (**Оригинално заглавие:** Тойнби, А. Изследване на историята, том 1- 3, ИК „Христо Ботев“, София, 1995)
- Huntington, S, 2000, The clash of civilizations and the transformation of World Order (**Оригинално заглавие:** Хънтингтън, С., Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред, Обсидиан, 2000)
- Shplenger, O, 2014, The setting of the west (**Оригинално заглавие:** Шпенглер, О., Залезът на запада, „Изток-Запад“, 2014)